

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Асен Петков Петков, д.м.н. на дисертационен труд на тема: “ВЪВЛИЧАНЕ НА ГРАЖДАНИТЕ ВЪВ ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ СВЪРЗАНИ СЪС ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО НА МЕСТНО НИВО” за присъждане на образователна и научна степен “доктор” на Десислава Атанасова Атанасова-Пийтърсе по специалността “Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”

Значителните политически, икономически и социални промени в България през последните десетилетия се отразиха и върху организацията на здравеопазването. Стремехът за достигане на високо ниво на здравно обслужване по примера на страните с развита икономика в съчетание с недостатъчния финансов ресурс на българското здравеопазване доведе до редица реформи с ограничен успех. В последните години усилено се търси балансът между високите изисквания на потребителите на здравни услуги и скромните възможности на системата за тяхното предоставяне. В тази ситуация все повече нараства необходимостта от въвличане на самите потребители в процеса на вземане на решения за оптимизиране на организацията на здравеопазване. Ето защо предложената от г-жа Десислава Атанасова Атанасова-Пийтърсе дисертация е актуална и навременна.

Дисертационният труд е изложен на 245 страници, от които Въведение – 1стр., Литературен обзор – 34 стр., Цел и задачи – 4 стр., Методология на проучването – 20 стр., Резултати и обсъждане – 170 стр., Изводи – 4 стр., Препоръки – 3 стр., Приноси – 2 стр., Библиография – 6 стр., Публикации и участия – 1 стр. и Приложения – на 16 отделно номерирани страници. Дисертационният труд е онагледен с 11 таблици и 31 фигури.

Библиографията включва 111 литературни източници, от които 46 на кирилица и 65 на латиница.

Докторантката има 3 публикации и 2 участия във връзка с темата на дисертацията.

Въведението кратко, но убедително представя мотивацията на д-р Пийтърсе за разработка на дисертационния труд, като посочва синтезирано основните фактори, които обуславят значимостта на въвличането на гражданите в управлението на здравеопазването на местно ниво.

Литературният обзор е съставен от 2 раздела. В Първия раздел докторантката разглежда подробно определенията и концепциите за гражданско участие. Много добре са представени съжденията и мотивите на автора да избере понятието “въвличане на гражданите” в заглавието на дисертационния труд. Наред с основните модели на гражданско участие се разкрива и историческото развитие на идеята за гражданско участие в здравеопазването. Показани са не само положителните страни, но и предизвикателствата, свързани с участието на граждани в една толкова деликатна област като здравеопазването. Въз основа на световния опит и конкретни изследвания за България докторантката очертава най-важните проблемни области.

Обобщенията в края на литературния обзор са логичен преход към формулирането на целта и задачите на дисертационния труд.

“Цел и задачи” е с обем 4 страници. Докторантката си поставя амбициозната цел да проучи участието на гражданите във вземане на решения за здравеопазването на местно ниво и най-важните фактори, влияещи върху това участие. Задачите са формулирани правилно и са свързани с изпълнението на така формулираната цел. Г-жа Пийтърсе работи по шест хипотези, като две от тях са определени след подготвителния етап от

проучването. В цел и задачи е разкрит и понятийният апарат, свързан с темата на проучването.

“Методология на проучването” се състои от четири раздела. Първият и вторият раздел накратко описват методологическите особености и трудности при изследване на темата, както и материала и методиката на собственото проучване.

Третият раздел е посветен на подробните проучвания на докторантката през първия, подготвителен етап на нейното научно изследване. Най-значими резултати според мен се получават от проведените интервюта с експерти и активни граждани и от прилагането на концептуален модел на основата на концепцията на Чарлз и ДеМайо, модифицирана от г-жа Пийтърсе.

Четвъртият раздел е описва втория, същински етап от проучването, в който авторът прилага концептуалния модел чрез анализ на документи и анкетиране на граждани и общински съветници във Варна, Велики Преслав и Добрич.

Използваните статистически методи позволяват правилно тълкуване на получените резултати.

“Резултати и обсъждане” е най-голямата част от дисертационния труд – 170 стр. и се състои от седем раздела.

Първият раздел представлява подробен исторически преглед на участието на гражданите в областта на здравеопазването.

Във втория раздел докторантката прави обстоен прочит на наличните нормативни документи и концепции, които регламентират гражданското участие в здравеопазването. Според нас изведените в края на раздела проблеми на съществуващата правна регулация са формулирани правилно и отразяват основните слабости на нормативните документи, свързани с

въвличането на гражданите при решаване на важни проблеми в здравеопазването.

Третият раздел дава обща представа за участието на гражданите въз основа на интервюта с експерти и граждани. Общото мнение отчита както голямото значение на участието на гражданите в управлението на здравеопазването, така и неясните регламенти, по които трябва да се осъществява.

Направените в четвърти раздел обобщения за ролята на общините и основните слабости в общинските здравни политики са основа за оптимизиране на бъдещата работа с граждани в сферата на общинското здравеопазване. Изведени са и най-важните въпроси, които и граждани и експерти считат за чувствителни в общинското здравеопазване – здравни приоритети, финансово обезпечаване, разпределение на ресурсите и контрол на взетите решения.

В пети раздел докторантката предлага модел за систематизиране на техниките за гражданско участие, като достоверно според нас отразява неговите положителни страни и ограничения. Описаните в раздела резултати от анкетни проучвания с експерти, граждани и общински съветници са обобщени по начин, който позволява задълбочен анализ на проблема, за да бъде оптимизирано гражданското участие.

В шести раздел г-жа Пийтърсе изследва нивата за въвличане на гражданите при оптимизиране на здравеопазването, като чрез интервюта откроява предпочитаните нива, както и нивата, които се използват от минимален брой граждани. Изследването позволява да се открият и предпочитаните нива от различните групи – експерти, граждани и общински съветници.

Последният, седми раздел описва факторите, обуславящи степента на гражданско въвличане и изследва причините за стимулиране, респективно – възпрепятстване участието на гражданите при вземане решения в сферата на здравеопазването. Резултатите от изследването са добре онагледени с оригинална схема, а обобщенията в края на раздела позволяват да се набележат адекватни мерки за ограничаване на въздействието на демотивиращите фактори и за повишаване на мотивацията на гражданите.

В края на дисертационния труд докторантката прави редица изводи, произтичащи от текста, обособени в **9 общи извода**, които ѝ позволяват да направи **9** добре обосновани **препоръки** по отношение на националната и местна политика, на образованието и практиката и по отношение на изследователската практика.

Някои от представените от автора приноси са с малко значение за развитието на научните изследвания по тази тема (4 и 8). Бих препоръчал да съкрати броя на приносите, като изброи само най-важните и значими за оптимизиране на участието на гражданите.

Авторефератът отразява структурата на дисертационния труд и съдържа всички най-важни резултати и изводи от проучването.

Имайки предвид гореизложеното, убедено препоръчам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на г-жа Десислава Атанасова Атанасова-Пийтърсе научната и образователна степен “доктор“ по научната специалност «Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията».

06.12.2013 г.

Рецензент:

